

Подпомагане на производителите на плодове и зеленчуци и анализ на сектора

Автор(и): Добринка Павлова, директор на Дирекция „Биологично земеделие и растениевъдство“

Дата: 26.02.2016



В България благоприятните природно-климатични и почвени условия обуславят голямото разнообразие на отглежданите земеделски култури. Страната ни е известна с традициите си в производството на плодове и зеленчуци с незабравим вкус и аромат, както и с качествена и богата продукция от тях.

Производство на плодове

Площите с овощни насаждения и ягодоплодни култури у нас заемат около 47 000 ха*. Младите, невстъпили в плододаване насаждения са 12 000 ха. В страната се **произвеждат** средно 169 000 тона плодове от овощни видове. С най-голям относителен дял от общото производство на плодове от овощни видове са:

– ябълки	– 54 502 тона	– 32,0%;
– череши	– 33 294 тона	– 20,0%;
– праскови и нектарини	– 30 483 тона	– 18,0%;
– сливи и джанки	– 24 640 тона	– 15,0%;
– ягоди и малини	– 8 771 тона	– 5,0%;

– десертно грозде – 7 079 тона – 4,0%.

За търговската мрежа са насочени 65,0% от плодовете, за преработвателната промишленост – 27,0%, а 4,0% са за собствена консумация.

Годишно се преработват около 78 000 тона пресни плодове, като преработените количества нарастват в сравнение с предходни години.

С най-голям дял от преработените плодове са – череши, ябълки, праскови и сливи.

Производството на готова продукция от преработени плодове е 63 000 тона. Делът на преработените продукти представлява:

– 14,0 % – плодови концентрати и сокове;

– 37,0 % – консерви (вкл. конфитюри и компоти);

– 17,0 % – замразени плодове.

Тези три основни продукта съставят 68,0% от произведената продукция от плодове.

Производство на грозде

Общо **площите** с лозя в България са 63 000 ха, в т. ч. площите с лозови насаждения в стопанствата са 53 000 ха, като от тях 32 000 ха се реколтират.

Преработеното грозде за производство на вино и гроздова мъст, декларирано от регистрираните винопроизводители в Агенцията по лозата и виното, е 104 000 тона.

По оперативни данни за 2015 г. при овощните култури се наблюдава ръст при реколтираните площи, както и при производството, с изключение на ябълките и вишните, при които се отчита незначително намаление.

Площите с новозасадени и млади, невстъпили в плододаване насаждения бележат положителна тенденция за последните години.

Отчита се по-нисък среден добив при почти всички овощни култури през последната година в сравнение с предходната поради настъпили неблагоприятни климатични условия.

Производство на зеленчуци

Площите, използвани за производство на зеленчуци в земеделските стопанства, са около 34 000 ха, от които 33 000 ха са открити площи, а оранжерийната площ е 900 ха.

Най-значими като производство за страната са домати, краставиците, пиперът, картофите, дините, главестото зеле и патладжаните.

Общото **производство** на зеленчуци от открити и оранжерийни площи е 520 000 тона.

С най-голям дял от общото производство са:

·	картофи	– 132 561 тона	– 26,0%;
·	домати	– 120 489 тона	– 23,0%;
·	краставици (общо)	– 51 297 тона	– 10,0%;
·	пипер	– 49 909 тона	– 10,0%;
·	главесто зеле	– 42 347 тона	– 8,0%.

Производството на *зеленчуци само от открити площи* е 427 000 тона, което представлява 82% от общото производство.

Производството на *зеленчуци от оранжерийни площи* е 93 000 тона, съответно 18% спрямо общото производство.

Производството на култивирани гъби е 2 200 тона.

С най-голям относителен дял от оранжерийното производство са следните култури – краставици, домати, салати и марули, и пипер.

През последните години се забелязва тенденция за нарастване на количеството на произведената продукция от оранжерийни площи (основно краставици, салати и марули).

Оранжерийното производство позволява планиране на добива при прилагане и спазване на подходяща технология на отглеждане на зеленчуците. Този вид производство осигурява стабилност на произвежданите количества зеленчуци, както и целогодишното им предлагане на пазара или за износ.

По-високият среден добив при някои от основните зеленчукови култури е резултат от прилагането на подходящи технологии за отглеждането им, както и използването на качествени, сертифицирани семена от земеделските производители.

От предназначения за търговската мрежа произведени зеленчуци 69,0% са в свежо състояние. Зеленчуците, предадени за промишлена преработка в предприятията са 18%, а за собствена консумация – 13,0%.

Преработката на пресни зеленчуци е средно 17–19,0% от общото производство на зеленчуци в страната или около 88 000–97 000 тона. Най-голям дял в преработката на зеленчуци (от общото количество зеленчуци за преработка) заемат домати с 42,0%, следвани от пипера – 20,0%; патладжан, грах и корнишони – общо 12,0%. Делът на всички останали зеленчукови култури за преработка е 26,0%.

По оперативни данни за 2015 г. при повечето от основните зеленчукови култури като домати, картофи, пъпеши и дини се отчита по-ниска продукция спрямо същия период на 2014 г. Понижението е с между 8% и 24%, най-чувствително при дините. От друга страна, производството на пипер е със 17,4% над нивото отпреди една година.

В сравнение с предходната година на този етап се отчита по-нисък среден добив от домати, дини и пъпеши и по-висок среден добив от картофи и пипер.

Подпомагане с европейски средства и средства от държавния бюджет

По три начина се подпомагат производителите на плодове и зеленчуци (полско и оранжерийно производство) през настоящия програмен период:

- със средства от европейските фондове;
- по мерки от Програма за развитие на селските райони (също европейски средства);
- със средства от държавния бюджет.

I. Първият начин за подпомагане е със средства от **директните плащания** (европейски средства) чрез следните схеми:

- Схема за единно плащане на площ (СЕПП) – индикативна ставка 162,00 лв./ха за 2015 г.;
- Схема за обвързано подпомагане за плодове (индикативна ставка 1 662,00 лв./ха за 2015 г.);
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци (полско производство) – (индикативна ставка 2 071,00 лв./ха за 2015 г.);
- Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци оранжерийно производство (индикативна ставка 8 814 лв./ха за 2015 г.);
- Схема за преразпределително плащане (индикативна ставка 148,60 лв./ха за 2015 г.)
- Схема за плащане за селскостопански практики, които са благоприятни за климата и околната среда – зелени директни плащания (индикативна ставка 125,70 лв./ха за 2015 г.).
- Схема за млади земеделски стопани (индикативна ставка 40,50 лв./ха за 2015 г.).

Гарантираните отделни бюджети за схемите за обвързана директна подкрепа за плодове и зеленчуци ще бъдат в допълнение към основните схеми за директни плащания – Схема за единно плащане на площ и зелените директни плащания.

По линия на директните плащания България е нотифицирала пред Европейската комисия прилагането на **три схеми** на обвързана подкрепа за производителите на плодове и зеленчуци през периода 2015–2020 г., както следва:

1. Схема за обвързано подпомагане за плодове – допустими за подпомагане са земеделски стопани с допустими площи от минимум 0,5 ха (заедно или поотделно) от следните видове: ябълки, круши, кайсии и зарзали, праскови и нектарини, сливи (*Prunus domestica*), череши, вишни, орехи, десертно грозде, ягоди и малини. Бюджетът за 2015 г. по тази схема е в размер на 20 024 464 евро, а очакваното ниво на подпомагане – около 507 евро/ха.

2. Схема за обвързано подпомагане за зеленчуци – допустими за подпомагане са земеделски стопани с допустими площи от минимум 0,5 ха (заедно или поотделно) от следните зеленчуци – полско производство: домати, пипер, краставици, корнишони, главесто зеле, кромид лук – зрял, патладжан, моркови, градински грах – зелен, градински фасул – зелен, чесън – зрял, картофи, дини, пъпеши и тикви. Бюджетът за 2015 г. по тази схема е в размер на 17 861 580 евро, а очакваното ниво на подпомагане – около 470 евро/ха.

3. Схема за обвързано подпомагане за оранжерийни зеленчуци – допустими за подпомагане са земеделски стопани с допустими площи от минимум 0,5 ха (заедно или поотделно) от следните зеленчуци (оранжерийно производство): домати, пипер и краставици. Бюджетът за 2015 г. по тази схема е в размер на 2 650 000 евро, а очакваното ниво на подпомагане – около 2 500 евро/ха.

Предвид сравнително по-малкия размер на стопанствата в сектора производителите на плодове и зеленчуци са облагодетелствани и от въвеждането на преразпределително плащане под формата на добавка за първите 30 ха за всички стопанства (стартирало още през 2014 г.), както и на схемата за дребни стопани, предвиждаща плащане от 500 до 1 250 евро на стопанство (доброволно влизане в схемата само през 2015 г.).

II. Вторият начин за подпомагане е чрез финансиране по мерки от **Програмата за развитие на селските райони 2014–2020 г.** Сектор „Плодове и зеленчуци – ще бъде приоритетно подпомаган по Програмата посредством определянето на критериите за оценка на проектите и целеви приеми. Земеделските производители на плодове и зеленчуци могат да кандидатстват с проекти по следните мерки от ПРСР 2014–2020 г. (европейски средства):

Мярка 4 – Инвестиции в материални активи;

- о Подмярка 4.1. Инвестиции в земеделски стопанства;

- о Подмярка 4.2. Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти;

- Подмярка 6.1. Стартова помощ за млади земеделски стопани от мярка 6 Развитие на стопанства и предприятия;

- **Мярка 9** – Учредяване на групи и организации на производителите;

- **Мярка 10** – Агроекология и климат;

- **Мярка 11** – Биологично земеделие.

III. Третият начин е подпомагането със **средства от държавния бюджет** чрез държавни помощи:

- Държавна помощ за инвестиции в земеделските стопанства чрез преотстъпване на корпоративен данък;

- Държавна помощ за компенсиране на щетите по земеделските култури, при 100% загуба на продукцията в резултат на неблагоприятни климатични събития, които могат да бъдат приравнени към природно бедствие.

- Държавна помощ за съфинансиране на застрахователни премии при застраховане на селскостопанска продукция;

- Държавна помощ de minimis – за торове, продукти за растителна защита, поливна вода;

- Държавна помощ за компенсиране разходите на земеделските производители, свързани с изпълнение на мерки по Национална програма за контрол на вредителите по трайните насаждения през зимния период;

- Държавна помощ на земеделски стопани в Схема за качество за производство на семена и посадъчен материал;

- Държавна помощ за компенсиране разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на Доматен миниращ молец – *Tuta absoluta* Meyrueck (*Lepidoptera*)“;

- Държавна помощ за компенсиране разходите на земеделските стопани, свързани с изпълнение на мерки по „Национална програма от мерки за контрол на почвени неприятели по картофите от сем. Телени червеи (*Elateridae*)“.
